

Оцінка динаміки потреби дорослого населення Закарпатської області в паліативній допомозі

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

Мета – провести оцінку потреби дорослого населення Закарпатської області у паліативній допомозі в динаміці протягом 2013-2016 років.

Матеріали і методи. Оцінка потреби в паліативній допомозі проводилася з використанням загальноприйнятої методики, що рекомендована МОЗ України, з використанням абсолютних даних смертності дорослих жителів Закарпатської області за визначеним переліком причин смерті з застосуванням коефіцієнтів, рекомендованих «Глобальним атласом з паліативної допомоги».

Результати. Виявлено значне зниження смертності від аналізованого переліку причин смерті дорослих жителів Закарпатської області у 2015 р. у порівнянні з 2013 та 2014 роками: на 34,9% та 35,3%, відповідно. Таке значне зниження смертності у 2015 р. в досліджуваній групі причин смерті відбулось в основному завдяки зниженню смертності саме від серцево-судинних та онкологічних захворювань. Відповідно, констатовано, що потреба в паліативній допомозі для дорослого населення області у 2015 р. знизилася у порівнянні з 2014 роком на 33,1%, а з 2013 р. – на 32,7% відповідно. Розрахункова потреба 2015 та 2016 років суттєво не відрізнялася. Так, у 2016 р. потребувало паліативну допомогу 8374 дорослих жителів Закарпатської області.

Висновки. Потреба дорослого населення Закарпатської області в паліативній допомозі протягом 2013-2016 років знизилась і станом на 2016 р. складала 8374 особи. Основну частку (близько 75%) потребуючих паліативної допомоги складають дорослі пацієнти з серцево-судинними захворюваннями. Питання оцінки потреб в паліативній допомозі для дорослого населення регіону потребує більш глибокого та детального вивчення.

Ключові слова: паліативна допомога, потреба населення в медичній допомозі, Закарпатська область.

Вступ

Протягом останніх 50–60 років у світі спостерігається невідоме зростання кількості паліативних пацієнтів – інкурабельних хворих як похилого, так і працездатного віку, а також дітей, які помирають від онкологічних захворювань і тяжких ускладнень інших хронічних соматичних та інфекційних хвороб, а також вроджених вад розвитку, спадкових та генетичних захворювань, тяжких травм тощо [1]. За даними ВООЗ, щорічно у світі надання паліативної допомоги потребують близько 40 млн осіб, з яких 2,1 млн дітей. Найбільшу чисельність потребуючих паліативної допомоги складають хворі на ВІЛ/СНІД, серцево-судинні захворювання, онкологічні захворювання, деменцію. В той же час, фахівцями ВООЗ констатовано, що лише 14% хворих у світі отримують адекватну паліативну допомогу [2].

За даними вітчизняних науковців щорічно в Україні майже 600 тисяч хворих потребують якісної паліативної допомоги, з урахуванням найближчого оточення хворих, цей показник сягає 1 млн 200 тис. осіб щорічно. При цьому у наступні 10–15 років очікується зростання потреби у паліативній допомозі у середньому на 20% [3].

За характеристикою демографічної ситуації Україна належить до демографічно старих країн світу. Частка населення віком 60 років і старших становить

понад 11 мільйонів осіб (або 23,9%), кількість людей, старших за 75 років, дорівнює близько 3,5 млн осіб, і їх кількість буде невідомо зростати. Постаріння населення в Україні, як і в інших країнах Європи, призводить до збільшення кількості людей, які помирають у старечому віці від хронічних соматичних хвороб, що супроводжуються важкими фізичними та психічними розладами, і потребують паліативної та хоспісної допомоги [4].

Мета роботи – провести оцінку потреби дорослого населення Закарпатської області у паліативній допомозі в динаміці протягом 2013-2016 років.

Матеріали і методи дослідження

Оцінка потреби в паліативній допомозі проводилася з використанням загальноприйнятої методики, що рекомендована МОЗ України для проведення оцінки потреби в медичній допомозі для населення [5]. Розрахунок проводився з використанням абсолютних даних смертності дорослих жителів Закарпатської області за визначеним переліком причин смерті (табл. 1) з застосуванням коефіцієнтів, рекомендованих «Глобальним атласом з паліативної допомоги» (WPCA, WHO, 2014).

Таблиця 1

Причини смерті згідно шифрів Міжнародного класифікатора хвороб (десятого перегляду), за якими проводиться оцінка потреби в паліативній допомозі для дорослого населення

Причина смерті	Шифр за МКХ-10
Онкологічні захворювання	C00-C97, D00-D48
ВІЛ/СНІД	B20-B24
Туберкульоз	A15-A19
Серцево-судинні захворювання	I00-I99
Цироз печінки	K74
Хвороба Альцгеймера	G30
Хвороба Паркінсона та вторинний паркінсонізм	G20-G21
Розсіяний множинний склероз	G35
Хронічні обструктивні захворювання легенів	J43-J47
Цукровий діабет	E10-E14
Захворювання нирок	N00-N15, N20-N23
Ревматоїдний артрит	M05-M06

Абсолютні дані щодо кількості померлих дорослих жителів Закарпатської області у 2013-2015 роках за причинами смерті отримано із офіційних статистичних даних Державної служби статистики України [6]. Розрахункові дані щодо потреби дорослих жителів Закарпатської області у паліативній допомозі у 2016 р. отримано з використанням електронного інструменту «Моделювання потреби в паліативній допомозі в Україні

(дорослі), 2016», розробленого і оприлюдненого Українським центром суспільних даних [7].

Результати дослідження та їх обговорення

Результати аналізу даних офіційної статистики щодо померлих дорослих жителів Закарпатської області за причинами смерті у 2013–2015 роках наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Показники смертності дорослого населення за причинами смерті Закарпатської області у 2013-2015 роках, осіб

Причина смерті (шифр МКХ-10)	2013	2014	2015
Онкологічні захворювання (C00-C97, D00-D48)	2449	2364	1855
ВІЛ/СНІД (B20-B24)	20	15	15
Туберкульоз (A15-A19)	162	246	133
Серцево-судинні захворювання (I00-I99)	14496	14638	9326
Цироз печінки (K74)	272	305	298
Хвороба Альцгеймера (G30)	50	69	26
Хвороба Паркінсона та вторинний паркінсонізм (G20-G21)	39	49	26
Розсіяний множинний склероз (G35)	14	10	4
Хронічні обструктивні захворювання легенів (J43-J47)	538	452	450
Цукровий діабет (E10-E14)	123	123	78
Захворювання нирок (N00-N15, N20-N23)	42	47	44
Ревматоїдний артрит (M05-M06)	7	10	7
Всього	18212	18328	11852

Як представлено в табл. 2, переважну більшість серед померлих за проаналізований період складають померлі від серцево-судинних захворювань. Так, частка померлих від серцево-судинних захворювань протягом 2013-2015 рр. серед померлих від усіх аналізованих причин смерті коливалася від 78,7% у 2015 р. до 79,9% у 2014 р. На другому місці за частотою реєстрації серед причин смерті є онкологічні захворювання. Так, частка серед аналізованих

причин смерті померлих від онкологічних захворювань коливалася від 12,9% у 2014 р. до 15,7% у 2015 р. Звертає на себе увагу значне зниження смертності від аналізованого переліку причин смерті дорослих жителів Закарпатської області у 2015 р. у порівнянні з 2013 та 2014 роками: на 34,9% та 35,3%, відповідно. Таке значне зниження смертності у 2015 р. в досліджуваній групі причин смерті відбулось в основному завдяки зниженню смертності саме

від серцево-судинних та онкологічних захворювань (див. табл. 2).

Зважаючи на використану методологію розрахунку потреби в паліативній допомозі, рекомендовану Методичними рекомендаціями щодо розрахунку потреби населення у медичній допомозі МОЗ України, яка

заснована на використанні абсолютних даних смертності дорослого населення за визначеним переліком причин смерті, очікувано отримано значне зниження потреби в паліативній допомозі для дорослого населення Закарпатської області у 2015 р. у порівнянні з 2013 та 2014 роками, що представлено в табл. 3.

Таблиця 3

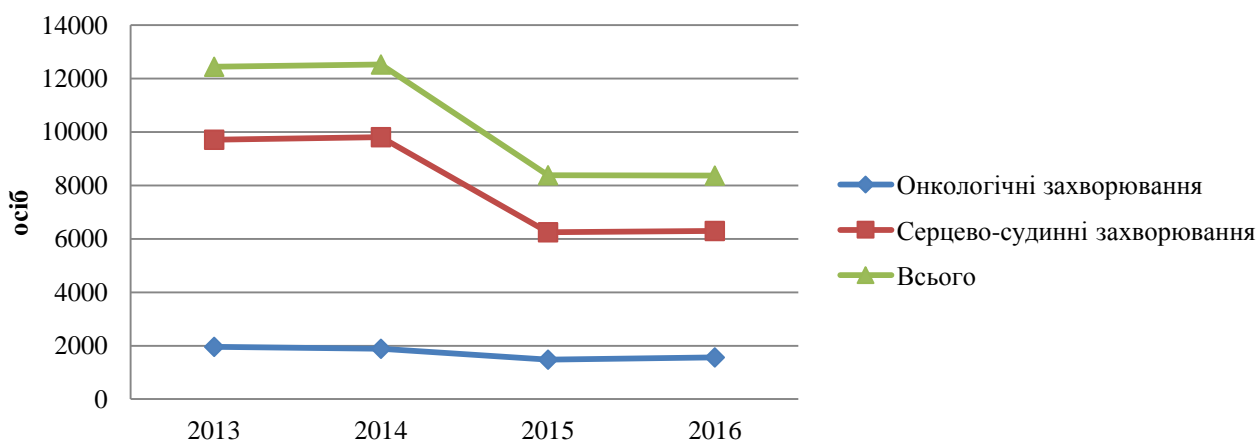
Показники потреби в паліативній допомозі для дорослого населення за захворюваннями в Закарпатській області у 2013-2016 роках

Захворювання (шифр МКХ-10)	Потреба за роками (осіб)			
	2013	2014	2015	2016
Онкологічні захворювання (C00-C97, D00-D48)	1959	1891	1484	1569
ВІЛ/СНІД (B20-B24)	16	12	12	14
Туберкульоз (A15-A19)	146	221	120	118
Серцево-судинні захворювання (I00-I99)	9712	9807	6248	6302
Цироз печінки (K74)	92	104	101	95
Хвороба Альцгеймера (G30)	24	32	12	14
Хвороба Паркінсона та вторинний паркінсонізм (G20-G21)	32	40	21	25
Розсіяний множинний склероз (G35)	6	4	2	3
Хронічні обструктивні захворювання легенів (J43-J47)	360	303	302	169
Цукровий діабет (E10-E14)	79	79	50	49
Захворювання нирок (N00-N15, N20-N23)	21	23	22	13
Ревматоїдний артрит (M05-M06)	6	9	6	3
Всього	12453	12525	8380	8374

Так, потреба в паліативній допомозі у 2015 р. знизилася у порівнянні з 2014 р. на 4145 випадків (осіб), а з 2013 р. – на 4073 випадки, що склало зменшення потреби на 33,1% та 32,7% відповідно. Цікавим є той факт, що отримані нами розрахункові дані потреби в паліативній допомозі для дорослого населення Закарпатської області у 2015 р. практично не відрізняються від даних, наведених дослідниками Українського центру суспільних даних [7] як результат дослідження потреби в паліативній допомозі дорослого населення за регіонами України у 2016 р. – 8380 та 8374 особи, відповідно (див. табл. 3).

Як видно з табл. 3, значне зниження потреби в паліативній допомозі дорослого населення Закарпатської області у 2015-2016 рр. у порівнянні з 2013-2014 рр. відбулося за рахунок суттєвого падіння такої потреби для пацієнтів з серцево-судинними та онкологічними захворюваннями (рис.).

Такі ж тенденції до зниження потреби в паліативній допомозі дорослим пацієнтам-жителям Закарпатської області спостерігається і по більшості іншим захворюванням, які підлягали аналізу.

Рис. Динаміка потреби в паліативній допомозі дорослих пацієнтів з окремих захворюваннями Закарпатської області у 2013-2016 роках

Висновки

За отриманими результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Потреба дорослого населення Закарпатської області в паліативній допомозі, розрахунок якої проводився згідно рекомендованої МОЗ України методики, протягом 2013-2016 років знизилась і станом на 2016 р. складала 8374 особи.

2. Основну частку (близько 75%) потребуючих паліативної допомоги складають дорослі пацієнти з серцево-судинними захворюваннями, на другому місці пацієнти з онкологічною патологією.

3. Питання оцінки потреб в паліативній допомозі для дорослого населення регіону потребує більш глибокого та детального вивчення як з точки зору визначення доцільності використання окремих інструментів оцінки в сучасних умовах, так і з метою визначення імовірних причин отримання неоднозначних результатів дослідження, які ідуть в розріз з світовими тенденціями зростання потреби населення в паліативній допомозі.

Перспективи подальших досліджень. Існує нагальна необхідність продовження вивчення динаміки змін потреб дорослого населення регіону в паліативній допомозі з використанням різних інструментів та методик з метою валідації даних, отриманих різними методами оцінки.

Література

1. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2016 рік / МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ України». – Київ, 2017. – 516 с.
2. *Strengthening of palliative care as a component of integrated treatment with in the continuum of care* [Electronic resource]. – The Resolution of the 67-th World Health Assembly. WHO. World Health Assembly, 2014. – Available at: http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/EB134/B134_R7-en.pdf.
3. Князевич В.М. Стан, проблеми і перспективи впровадження «Національної стратегії розвитку системи паліативної допомоги в Україні до 2022 року» [Текст]: мат. наук.-пр. конф. / В. М. Князевич, А. В. Царенко, І. В. Яковенко // Паліативна допомога в Україні: складові та шляхи розвитку. – Х., 2014. – С. 5–13.
4. Звіт представників Інституту демографії і соціальних досліджень НАН України. Доповідь на конференції «Демографічний розвиток України і пріоритетні задачі демографічної політики». – Київ, 20-21 жовтня 2005 р. – с. 34.
5. Наказ МОЗ України від 15 липня 2011 року №420 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку потреби населення у медичній допомозі». [Електронний документ]. – Режим доступу: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20110715_420.html.
6. Державна служба статистики України: офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Скільки людей в Україні потребують паліативної допомоги? / Український центр суспільних даних. [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://socialdata.org.ua/skilki-lyudey-v-ukraini-potrebuyut-pa>.

Дата надходження рукопису до редакції: 04.09.2018 р.

Estimation of the dynamics of adult population needs for palliative care in Transcarpathian region

I.S. Mironyuk., G.O. Slabkiy

Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine

Purpose – to assess the adult population need for palliative care in Transcarpathian region during 2013-2016.

Materials and methods. Assessment of the need for palliative care was carried out with the application of conventional technique recommended by Ministry of Health of Ukraine, with the use of the absolute data of adult population mortality in Transcarpathian region for a defined list of causes of death and with the application of coefficients recommended by “Global Atlas of palliative care.”

Results. A significant reduction of mortality from the analyzed list of causes of death of adult residents of Transcarpathian region was found in 2015, compared with the years 2013 and 2014: 34.9% and 35.3% respectively. Such a

significant reduction of mortality in 2015 in the studied group of causes of death became possible mostly owing to the reduction of mortality from cardio-vascular and oncologic diseases. Correspondingly, it was stated that the need for palliative care for adult population in 2015 decreased compared to 2014 by 33.1%, and to 2013 by 32.7%. The estimated need for the years 2015 and 2016 did not show substantial difference. 8374 adult residents of Transcarpathian region required palliative care in 2016.

Conclusions. The need of adult population of Transcarpathian region for palliative care in the years 2013–2016 decreased and in 2016 comprised 8374 persons. The major share (about 75%) of persons requiring palliative care consists of adult patients with cardio-vascular diseases. The issues of the assessment of need for palliative care for adult population of the region require more profound and detailed study.

Key words: palliative care, population need for medical care, Transcarpathian region.

Оценка динамики потребности взрослого населения Закарпатской области в паллиативной помощи

И.С.Миронюк, Г.А. Слабкий

ГВУЗ «Ужгородский национальный университет»,
г.Ужгород, Украина

Цель – провести оценку потребности взрослого населения Закарпатской области в паллиативной помощи в динамике в течение 2013-2016 годов.

Материалы и методы. Оценка потребности в паллиативной помощи проводилась с применением общепринятой методики, рекомендованной МОЗ Украины, с использованием абсолютных данных смертности взрослых жителей Закарпатской области по определенному перечню причин смерти с применением коэффициентов, рекомендованных «Глобальным атласом паллиативной помощи».

Результаты. Выявлено значительное снижение смертности от проанализированного перечня причин смерти взрослых жителей Закарпатской области в 2015 году в сравнении с 2013 и 2014 годами: на 34,9% и 35,3%, соответственно. Такое значительное снижение смертности

в 2015 году в исследуемой группе причин смерти имело место в основном благодаря снижению смертности именно от сердечнососудистых и онкологических заболеваний. Соответственно, констатировано, что потребность в паллиативной помощи для взрослого населения области в 2015 году снизилась в сравнении с 2014 годом на 33,1%, а с 2013 годом – на 32,7%. Расчетная потребность 2015 и 2016 годов существенно не отличалась. Так, в 2016 году в паллиативной помощи нуждалось 8374 взрослых жителей Закарпатской области.

Выводы. Потребность взрослого населения Закарпатской области в паллиативной помощи на протяжении 2013-2016 годов снизилась и в 2016 году составила 8374 человека. Основную часть (около 75%) нуждающихся в паллиативной помощи составляют взрослые пациенты с сердечнососудистыми заболеваниями. Вопрос оценки потребности в паллиативной помощи для взрослого населения региона требует более глубокого и детального изучения.

Ключевые слова: паллиативная помощь, потребность населения в медицинской помощи, Закарпатская область.

Відомості про авторів

Миронюк Іван Святославович – д.мед.н., декан факультету здоров'я та фізичного виховання ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; пл. Народна, 3, м. Ужгород, Закарпатська обл., 88000, Україна.

Слабкий Геннадій Олексійович – д.мед.н., проф., завідувач кафедри громадського здоров'я факультету післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; пл. Народна, 3, м. Ужгород, Закарпатська обл., 88000, Україна.